

UDK: 327(497.5:4-67EU)
Rukopis je primljen 12. rujna 2005.
Prihvaćen 3. studenoga 2005.

Mr. sc. Kolinda Grabar Kitarović,
ministrica vanjskih poslova i europskih
integracija Republike Hrvatske,
Zagreb

MOGUĆNOST DOPRINOSA HRVATSKE ZNANSTVENE I STRUČNE JAVNOSTI PREOBRAZBI DRUŠTVA, KAO NUŽNOM UVJETU ZA OSTVARENJE EUROATLANTSKIH INTEGRACIJA

Uvaženi akademici,
dame i gospodo,

Osobita mi je čast obratiti se ovom cijenjenom skupu. Tema skupa – kako je određena naslovom - doista je aktualna i poticajna, a za mene osobno i izazovna, jer valja dodati nešto novo, uputiti na neke stvari izvan uobičajenoga političkog diskursa o ovoj temi. Stoga ću svoje izlaganje uokviriti naslovom *Mogućnost doprinosa hrvatske znanstvene i stručne javnosti preobrazbi društva, kao nužnom uvjetu za ostvarenje euroatlantskih integracija* i nešto drugačije pristupiti problematici euroatlantskih integracija i učlanjenja Republike Hrvatske u Europsku uniju, te njezinim obvezama i interesima prema regionalnoj suradnji.

Za Vladu Republike Hrvatske učlanjenje u Europsku uniju politički je program s apsolutnim prioritetom. Učlanjenje u Europsku uniju hrvatski je i nacionalni politički program, jer je u Hrvatskoj o tome postignut konsenzus svih političkih snaga. To su općepoznate činjenice potvrđene nizom dokumenata u Hrvatskom saboru. Međutim, da taj politički program ima važnu motivirajuću i razvojnu dimenziju, možda nije uvijek do kraja shvaćeno. Taj program pred nas postavlja visoke europske društvene standarde, traži duboku preobrazbu društva, otvara golemo tržište i osigurava slobodno kretanje ljudi, robe, kapitala, potiče, dakle, razvoj u svim segmentima društva, osigurava priključak na suvremene globalne procese u svakom pogledu, dakako i tehnološkom. Zato taj program za nas nema alternative.

Integracijski proces je i katalizator u procesu dvostruke tranzicije kroz koji mora proći Hrvatska. Osim procesa tranzicije kroz kakav su prolazile i sve nove članice Europske unije, dakle kroz prestrukturiranje i privatizaciju privrede te demokratizaciju društva, Hrvatska mora izliječiti i rane od ratnih razaranja.

Europska unija djeluje na svoje članice ali i na kandidate i potencijalne kandidate za članstvo svojom privlačnošću, po načelu *soft power*, ali i svjesnom kohezivnom politikom. Potvrđuje to i upravo protekla prva godina nakon velikog proširenja koja je pokazala da su sve nove članice, ali i Europska unija, uspješno prebrodile taj “veliki prasak” i da svi bilježe pozitivne trendove i ostvarenje sinergijskih učinaka. Potvrđuju to podaci o rastu bruto društvenog proizvoda, o zaposlenosti, životnom standardu itd.

Europska unija nije samo skup udruženih država koje su prepoznale zajedničke političke interese te se povezale kako bi se oni realizirali. Ona je mnogo više od toga. To je razvijena svijest o sebi i svojim mogućnostima te potreba stalnog promišljanja o budućem razvoju vlastitog društva, pojedine države i Europske unije kao cjeline, te šireg okruženja odnosno cjelokupnoga budućeg globaliziranog svijeta. To je i nastojanje da se ljudsko društvo utemelji na znanju, odgovornom odnosu prema razvoju i prema budućnosti.

Članice Europske unije zalažu se za takvu politiku i u svijetu želeći zajedno ostvariti utjecaj na aktualne globalne procese i biti snažnije prisutne u rješavanju globalnih pitanja. Svoj utjecaj i uvjerljivost zahvaljuju upravo sinergiji i zajedništvu u kojemu su ipak sačuvani nacionalni identiteti i povijesne posebnosti te svekolika kulturna raznolikost. To međusobno obogaćivanje na načelima prihvaćanja zajedničkog sustava vrijednosti, poštivanja nacionalnih identiteta i multikulturalnosti te očuvanja državnih funkcija, uz prihvaćanje visokih načela međusobne suradnje kako između pojedinih članica tako i između institucija Unije i članica, zrači novom snagom. To je, dakako, prepoznato u svijetu i već je potaknulo različite integracijske procese i u drugim dijelovima svijeta.

Ta moć i privlačnost Europske unije prepoznata je i u našem susjedstvu pa su euroatlantski integracijski procesi postali i politički program našega neposrednog ali i šireg okruženja. On je dijelom realiziran, primjerice u Sloveniji i Mađarskoj, a u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori, Makedoniji, Albaniji u različitim je fazama procesa stabilizacije i pridruživanja. Mi te procese u susjedstvu snažno podržavamo upravo zbog svega onoga što okvir Europske unije daje – sigurnost, mir, vladavinu prava i razvojne perspektive. Udruživanje snaga vlastitom voljom i svjesnim opredjeljenjem, ujednačivanje društvenih, demokratskih i svih drugih standarda na višoj razvojnoj razini, ravnopravnost i jasna pravila ponašanja, intenzivna suradnja, međusobno poznavanje i razumijevanje, jamstva su mira, stabilnosti i razvoja regije. To su jamstva koja prihvaćamo mi u Hrvatskoj i koja nudimo u regionalnoj suradnji s našim susjedima.

Međutim, realizaciji takvog ambicioznog političkog programa potrebna je podrška svih društvenih segmenata, a posebno znanosti, struke, obrazovnih institucija, medija. I to ne samo deklarativna potpora: potrebno je istraživati postojeće stanje, tražiti i osmišljavati rješenja u EU-okvirima, nuditi potrebnu znanstveno i stručno utemeljenu argumentaciju. Dakle, znanost u društvu mora izazivati, kritizirati, korigirati i poticati politiku na realizaciju optimalnih rješenja. Naravno, ovdje mislim u prvom redu na znanost koja se bavi društvenom problematikom, a koja se, barem do sada, još nije dovoljno uključila u sve te procese. Od znanosti se s pravom očekuje da predvodi društvenu samospoznaju, otvara pitanjima, istražuje i spoznaje, da se aktivno i samoinicijativno uključuje u rješavanje svih relevantnih problema, da zahtijeva promjene, traži i nudi moguća rješenja. Naravno, i pritom preispituje samu sebe.

Znanost može naći svoju ulogu i u samim pregovorima. Na temelju istraživanja i simulacije rezultata prilagodbe zakonodavstva lakše ćemo pregovarati i brže dolaziti do cilja. Znanost se mora uključiti i u druge segmente istraživanja, posebice u one koji su povezani s Lisabonskom strategijom kao jednim od temelja jačanja konkurentnosti.

Hrvatska znanost mora se umrežiti u europsku znanost, mora postati aktivnija i kreativnija u promišljanju svega oko nas. Mora se baviti i pitanjima kojima se bavi međunarodna zajednica, a relevantna su za budućnost svijeta čak i ako naizgled nisu neposredno vezana uz Hrvatsku. Mora se više baviti i regijom koja nas okružuje i to onako kako to čini Europa – analizirati uzroke i posljedice aktualnih događaja bez straha i potrebe za prevelikom vremenskom distancom. Vrijeme je postalo dragocjen i nenadoknadiv resurs i zato ga ne možemo trošiti čekajući da se nešto riješi samo od sebe. Europski instituti razmatraju aktualne teme po vlastitom izboru ili u dogovoru s politikom. U takav način rada trebaju se uključiti i hrvatske znanstvene institucije.

Treba mnogo više komunicirati s okruženjem – s regijom i s drugim dijelovima Europe. Ono što politika u nekim trenucima ne smije ili u čemu nalazi određena ograničenja, može znanost. Od Hrvatske se s pravom očekuje - zbog geografske bliskosti, zajedničke povijesti i poznavanja regije - da kvalitativno pridonese rješenjima za probleme u susjedstvu, jer se to očekuje od zrele države, kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji.

Hrvatska se znanost, dakle, mora usmjeriti na aktualna pitanja i prostor što nas okružuje. Pritom se ona može suočavati i sa znanstvenim stajalištima susjednih država, organizirati okrugle stolove, simpozije i slično. Takav pristup također je sastavni dio integracijskog procesa, osposobljavanja za promišljanje o onome s čim se suočavamo, za postupanje kako to čini većina članica Europske unije. Djelatno razmišljanje o našoj sadašnjosti i o okruženju te traženje i predlaganje rješenja i s dozom originalnosti, to može biti naš specifičan prilog europskoj zna-

nosti odnosno europskoj misli. Takav pristup može Hrvatsku u Europskoj uniji i međunarodnoj zajednici učiniti zanimljivim i vjerodostojnim sugovornikom i partnerom.

Europska unija je također povezana na znanju i udruživanju znanstvenih i stručnih kapaciteta država članica. To načelo postaje sve značajnije i osnovni preduvjet realizacije cilja da Europska unija postane najrazvijeniji dio svijeta. Želi li biti dio toga, Hrvatska se mora uključiti i u taj dio integracijskog procesa – postati kompetentan tumač zbivanja i aktualnih procesa u regiji, ali i u Europi i svijetu. A u tome se svakako očekuje i značajan doprinos hrvatske znanosti i struke.